

Iz haja
10., 20. in zadnjega
dné vsacega meseca.

Naročnina
stane 1 gld. na leto.

Posamne številke
po 5 kr.

GLASNIK

Naročnino in dopise

pošiljajte uredništvu

»Glasnik«

Cesta v Mestni Log 4

Oglasila

delavcev, ki nimajo dela,
ali delodajalcev, ki
iščejo delavcev, se vspre-
jemajo zastonj!

Krščanski delavci, združite se!

Štev. 33.

V Ljubljani, 30. novembra 1899.

Letnik V.

Judovsko vprašanje.

(Posl. Schneiderja govor v drž. zboru dné 10. nov. t. l.)
(Konec)

Dogodek v Tisza Eszlar.

Zdaj pridem se do dogodka v Tisza Eszlaru. Veste, gospoda, da se je ta proces sledeče izvršil? (Posl. Tittinger (zid): Avtentično!) Da, avtentično! Dokazalo se je, da se je izvršil ritualen umor (t. j. v obredne namene) in zgodilo se je sledeče: pri židu Gutmanu, načelniku izraelske alianse na Dunaju, se je postavil poseben telegrafičen aparat. Zvršilo se je tu, kar se sicer nikjer ne, namreč, da se je napravila med Nyiregyhaza in židi na Dunaju posebna telegrafična zveza, da so se mogli gospodje židje o vsaki besedi, ki se je ondi izpregovorila, neposredno takoj obvestiti, ne da bi kdo drugi, niti oblastva, kaj mogla izvedeti. Naj zahteva kaj takega kristjan! Vprašam Vas, gospodje ministri, če bi mu to dovolili? Mislim, da ne. Obredni umor se je torej v Tisza Eszlaru jasno dokazal. Vendar so bili krivci oproščeni. Danes, ko je mož že mrtev, Vam morem razjasniti vzrok oprostitve. Grof Andrassy je odgovoril na vprašanje: „Ali verjamete, da je v tem slučaju zvršil se obredni umor?“ — odgovoril: „O, seveda, verujem, saj je dokazano; tega se absolutno ne da tajiti!“ — „Da, zakaj pa niste obsodili?“ — „Da, potem bi pa drugi dan ljudstvo morda 20.000 židov pobilo in od kod naj vzamemo potem denar, ako nimamo več židov? (Čujte, čujtel!) Ali ni tak odgovor značilen za ogerskega ministra? — To je pojasnilo za oproščanje krivcev v Tisza Eszlaru. (Posl. Tittinger: Citirajte

raje žive ministre, ne mrtvih Mejl klič! Komu je to rekel? Poslanec princ Lichtenstein: Meni je to rekel!) (Živahno ploskanje in klič: živijo Lichtenstein!)

Gospoda, glejte tu imam rokopis jednega najuglednejših meščanov na Corfu (čujte!), ta mi je opisal cel dogodek in prepisal dotične akte o slučaju, ki se je dogodil 8. aprila 1891 pri ubogi Mariji Desilla. Tudi to ubogo Marijo Desillo so našli s prerezanim vratom in popolnoma izkrvavelo. Kam je prišla njena kri? Kam pa je prišla kri Neže Hruze v Polni? In sedaj ima sodnijski zastopnik v Avstriji neverjetno misel, da je mati prezala vrat lastnemu otroku in mu vzela kri! (Čujte, čujtel!) To more storiti le podkupljen avstrijski sodnik! In ker gotovo gospoda vedno taji, da bi bil obredni umor, Vas spominjam na proces, ki se je izvršil v Breslavu, kjer je nek rabinski kandidat popolnoma prosto priznal, da je vzal nekemu dečku kri, da bi se očistil. (Čujtel!)

Židovska verska knjiga.

Pred seboj imam (kažoč knjigo) kratki verski in pravni nauk za izraelsko mladež, obdelano od dr. G. Wolfa 8. popravlj. izdaja, Dunaj 1892, Alfr. Hölder. c. in kr. dvorna tiskarna. Tu stoji v § 6 na str. 15, potem ko so se obdelale razne zapovedi, sledeči važni stavek, čita: „Razun zapovedi in postav, katere ima sv. pismo, nam stavi vera še zapovedi, ki so se podedovale po tradiciji (čujtel!)“ in na str. 83 izraelskega verskega in pravnega nauka, spisal Leop. Bräuer za mladež 5 izd. 1876. Wilj. Braumüller — notabene to dvoje knjig je potrjeno od oblastva! — stoji v § 4 (čita): „Židovstvo priznava poleg pisane postave in

thore še ustmeno tradicijo, podedovano od Mojzesa, ki razlaga pisano postavo in nam podaja natančnejša pojasnila za verske vaje.“ (Čujte, čujte) Govornik govori nato o pomenu talmuda in Kol-Nidre-molitve. On pravi: Hočem Vam pokazati molitvenik, ki je tudi zelo zanimiv in sicer čisto nov, tiskan na Dunaju. Tu najdem na str. 25 Kol-Nidre-molitev. Ta molitev se moli na Jom-Kipur t. j. na dan sprave in ima namen vse žide odvezati od priseg. (Čujte, čujtel!) Ako je bil n. pr. kmet židu dolžan in mu je že plačal, kakor se to posebno v Galiciji pogosto zgodi potem priseže žid, da mu kmet še ni nič plačal, in mu je še vedno dolžan. To stori žid lahko z mirno vestjo, kajti na dan Jom-Kipur gre in moli sledečo molitev: „Vse obljube in prisege, kletve itd., katere smo“ — in tu je nekaj popravljeno, stoji namreč „nepremišljeno“, kar pa v hebrejskem besedilu ni rečeno, „storili, prisegli, izrekli itd. in si naložili, obžalujemo (v treznem stanju) vsi od tega dne sprave do prihodnjega dneva sprave, ki naj pride v naš blagor.“

Ta „v treznem stanju“ je zopet ponarejeno, v hebrejskem besedilu ni o tem nič. „Naj bodo (obljube, prisege itd.) odvezane, razveljavljene, odpuščene, uničene, brez pomena in veljave. Take prisege niso obljube, take obljube niso obvezne in take prisege niso prisege.“

Lahko bi Vam prečital besedilo hebrejski, pa Vas nečem utruditi. Le sledeče imam opomniti: Židje poskušajo označiti to molitev kot brezpomembno, in le veljavno za nepremišljene prisege. To pa je prevara in rabi-vitez Drech pravi izrecno v svoji knjigi:

LISTEK.

Slika iz Krajine. — Podgoričan.

(Konec.)

Tisti večer ni šla Škarjencu več sivanka.

Preveč je bilo prilike razgovarjati se, saj tudi kovač kuje železo, dokler je vroče. Ze zdavnaj ni bilo takó zrahljano polje, ki bi tako uspešno vsprejemalo dobro seme.

Mnoga beseda je pala na pravo mesto.

In ko so se kasno po noči sosedge razhajali, baje zadnjič iz te hiše, bili so trdno prepričani, da ima Škarjavec prav in da je zadruga potrebna in koristna.

Navzlic mrazu sta Toporec in Sekirca postala na oglu Toporčeve hiše in Toporec je dejal Sekirci:

„Veš, takó ti rečem, ne bi bil verjel, da je Škarjavec tak mož, če prav takó ubog!“

„Mene pa je kakor malo sram! — Eh, če bi mogel biti človek tak, kake bi bilo lepo. — Ali... no, bom pa odslej naprej!“

„Jaz pa tudi! — Tiste goldinarčke pa že vržem Mogočnjaku, da ne bo režal na me. Zadnji pa res nečem biti več med zadrugniki!“

„I, misliš, da bom jaz kaj okoli Mogočnjaka hodil, če se pri nas še kaj primeri káli? — Ako si bode hotel pridobiti kaj za nebesa, pojde za botra, ako ne, pa ne, pojdeš pa ti ali kdo drugi!“

„Kadar hočeš in kolikokrat hočeš!“

„Pa naj bi bil z lepa z ljudmi ta Mogočnjak! Kaj misli, da mora ves svet plesati kakor on zvižga? Ako je bilo doslej tako, pa poslej več ne bo, ker svet spoznava, da so taki-le ljudje tako malo potrebni med nami, kakor laščec na naši koži... E, pa zato jaz ne bom črtil Mogočnjaka!“

„Kaj misliš, da ga bom jaz? — Prijazen

bom z njim, če bo hotel, in pa zadrugnik bom!“

„Tako je! — Zadruga se držimo, pa z drugimi v prijateljstvu živimo! — Pa lahko noč!“

„Lahko noč! — pa dobro spi!“

„Pa tudi ti!“

Z mirnim srcem sta se razšla.

„No, vidiš, da ni takó hudo, kakor si vpila!“ dejal je Škarjavec samosvestno ženi, ko so vasovalci odsli. „Pa vpiješ, kakor bi se svet podiral! — Saj so še dobri ljudje na svetu!“

„Ko bi človek to vedel! — Ne bodi hud!.. Samostal ima pa res dobro srce.“

„Vsi imajo dobro srce, samo razuma premalo! — O, boš videla, da se bode živelo tudi brez Mogočnjaka! Danes sem prav vesel in zadovoljen.“

Pa sta šla spat.

Tukaj drugi dan se je mojster Škarjavec izselil.

„Lettre seconde d'un Rabbini converti aux Israélites“ Paris 1829 str. 83 in 304, da se ta molitev nanaša na vse obveze. To pravno pesem je celo Marks Bruch, recte Moyses Baruch vglazbil in ako igrajo to pesem, se židje skoraj zamaknejo. Ako se čudijo kristjani, zakaj se tako razvnamejo židje pri tej pesmi, ne slutijo, da jih židje zasmehujejo. ker ne vedo, kaj židje pojo.

Židje smatrajo zakon med kristjani in židi neveljavnim, in smatrajo njih skupno bivanje „jednako konjskemu“.

Čemu služi krščanska kri?

V knjigi „Il sangue christiano nei riti ebraici della moderna sinagoga. Rivelazioni di neofito ex Rabbino. Prato 1883.“ na str. 19 se razpravlja o vzrokih, radi katerih rabijo židje krščansko kri. Vzroki so: Prvič sovraštvo nasproti kristjanom, v katerem vzgajajo židje svoje otroke od prvega početka, ko pridejo na svet. Oni so trdno prepričani da je od Boga zapovedano kristjane črtiti in moriti. Drugi vzrok je babjevernost in tretji je jako zanimiv. Rabbinci sodijo, da je vendar le mogoče, da bi bil Jezus iz Nazareta, sin Marije iz Nazareta, navzlic vsemu pričakovani Mesijski. In zato menijo, ako bi že bilo to poslednje res, tedaj se hočemo s krvjo kristijanov pred »večnim pogubljenjem« zavarovati. Ta, vzrok navaja Moldavo v omenjeni knjigi.

Židje trdijo sicer, da ni v talmudu niti jednega mesta, ki bi govorilo o krvi kristjanov. Govornik citira v hebrejskem jeziku jedno tako mesto in prestavi; seveda to mesto skušajo židje drugače razlagati in pačijo besedilo. Nadalje omeni, da celo cerkev priznava ta ritualni umor, da je mnogo svetnikov radi tega bilo kanonizovanih, ker so umrli pod vbadi in ranami od židov v obredne namene. Pri strogi preiskavi o njihovem življenju in smrti se je dognalo, da so umrli, da bi dali židom svojo kri.

Židje imajo res obredne umore v navadi. Ta zadeva je postala važna, ker slučajni skrivnostnih umorov krščanskih otrok in deklic rastejo v najnovejšem času. Umor v Polni je dokazan, saj je žid Hülsner sam že priznal svojo krivdo, — a židje so bogati in se skušajo oprati groznje sumnje. — Vsi krščanski narodi skupaj se morajo strniti v boj proti skupnemu smrtnemu sovražniku — židovstvu.

Stari Samostal je jutraj takoj dal prenesti svojo posteljo v hišo in je sam pomel kamrico, da pride mojster na snažno, in zvečer so vsovali Zadoljani v novem mojstrovem stanovanju.

Ko je izvedel Mogočnjak, da je Škarjevec zopet pod streho in da ne trpi ne mraza ne nobene druge sile, mu kar ni bilo prav. Tako-le sredi zime je mislil, da se Škarjevec ne bo izselil, ampak prišel ponižno zopet predenj in ga prosil skesano milosti in stanovanja. ...

Pa nič! ... Meni nič! Tebi nič! Škarjevec pobaše svoje reči in se izseli »Ti svojeglavci! — Rebra bi jim polomil! — Sedaj bode pa zopet hujskanja!« bentil je Mogočnjak. »Kaj mi ta Mesosne prenaša te besede! — To ga bom prevrnil! Ali vidiš, stara, sedaj jo je nama upihal ta Škarjevec! — Še manj bode prišel k hiši kot doslej! — Vrag ga vzemi!«

»E, bomo pa sami!«

Bolniške podpore.

Bolniščina.

Bolniščino članom bolniških blagajn določa §. 6 zakona za zavarovanje delavcev za slučaj bolezni, ki se prosto poslovenjen ne kako takole glasi:

Bolniščina mora biti v najmanjši meri takole odmerjena.

1) od početka bolezni nadalje brezplačno zdravnika s porodniško pomočjo, nadalje zdravila in druge zdravstvene pripomočke.

2) Za slučaj, če trpi bolezen dalje časa, nego tri dni, in je bolnik za delo nezmožen, bolniščina za vsak dan, ki se odmeri v znesku 60% one dnevne mezde, ki je v dotičnem sodnijskem okraju običajna.

3) Bolniščina mora se bolniku izplačevati toliko časa, dokler bolezen traja; če pa bolnik preje ne ozdravi, mora se ista najmanje skozi dvajset tednov izplačevati.

Porodnicam mora se pri rednem porodu izplačati popolna podpora v znesku štirih tednov.

Za slučaj smrti izplačati je svojcem umrlega člana pogrebščino, ki mora iznašati vsaj najmanj 20 krat toliko, kolikor iznaša dnevna mezda.

Dnevno mezdo določuje politična oblast I. instance, bodisi že okrajno glavarstvo ali pa v prenešenem delokrogu mestni magistrati. Dotične oblasti se morajo za določitev mezde posvetovati z zaupnimi možmi, in v deželah, kjer obstoje okrajni zastopi, tudi z odbori okrajnih zastopov. Mezdne vrste določiti je za možke in ženske ločene in se ozirati tudi na različno plačane delavske stroke.

Govorili smo že o tem, da obstoje pri bolniških blagajnah za javljene kot bolnim različne določbe, katerih se mora vsak član držati. Razjasnimo si pa sedaj nekoliko podpore. Do česa imam pravico, če sem bolan, in do česa nimam pravice in kedaj mi blagajna lahko podpora ustavi?

Če sem delonezmožen vsled bolezni in sem tudi od zdravnika kot delonezmožen spoznan, mi je prva dolžnost, držati se onih navodil, katere mi je zdravnik dal, vsaj je zdravje oni zaklad, katerega mora človek najbolj varovati, in če sem bolan, mi je gledati na to, da zopet ozdravim. Čisto napačna je ona vera, ali kako bi rekel, ona neumnost,

»Če bi mogli ob tem prebiti!«

In naposled je bilo samo Škarjevcu pravda se je zgodilo tako! ...

Z Mesosnelom se ni noben Zadoljan več pajdasil, celo boter Sekirca so se raje vrnili kakor bi imeli kje srečati Mesosnela; tako se jim je studil.

Kot potepen pes se je plazil okoli oglov. Zadoljani so tiste zime še marsikak vesel večer prebili pri mojstru, ugibali o zadrugi in Mogočnjaku in o vsem, tudi kdo bode prišel v Mogočnjakovo bajto.

»Le kateri skledolizec bode neki prišel?«

»Naj pride, kdor hoče! Ako ne bode z nami vlekel, bode pa doma dolgčas pekel!« vpil je Potreben.

In tako je tudi

Zadoljani so sedaj možje, ki se ne boje ne Mesosnela niti Mogočnjaka.

ki se, žal, še pri nas nižjih in pa večkrat tudi v boljših, takozvanih »intelligentnih« krogih nahaja, da zdravniki nič ne vedo. Ta prebita vraža se še tudi nahaja, da se najde še, in prav pogosto, kaka dobra duša, ki bolj verjame kaki stari konjederki, če ji nese vodo kazat, kakor pa možem, ki so se leta in leta morali šolati, da so postali zmožni, ljudem za slučaj bolezni pomagati. Prvo načelo bolniku naj bode, zdravniku slepo zaupati v slučaju bolezni. Če potrebujem črevlje, dal jih bom črevljarju narediti, gotovo si jih, če slučajno nisem črevljar, sam ne bodem skupaj šival ali pa nečevljarju jih delati dal. Tem bolj moram svoje zdravje, svoje telo zaupati onim, ki imajo slučajno posel in pravico ljudi zdraviti.

To pa le mimogrede opomnimo. Vsakdo ima v sebi nekoliko hudomušnosti in pa zle volje in marsikateremu je največje veselje, če more bolniško blagajno nafarbati. Za ta slučaj določil je postavodajalec, da se uvede bolniška kontrola. Tudi o tem moramo na tem mestu govoriti.

So zopet slučajji, da kdo nima dela in zaslužka; nahajajo se tudi lenuhi, ki si kako bolezen izmislijo. Proti vsem tem je skoro da pri vseh blagajnah uvedeno nadzorovanje bolnikov.

Gotovo je, da si delavci, če z izmišljeno boleznijo vlečejo bolniščino, nekoliko pomagajo, nikakor pa s tem ne pomagajo, marveč naravnost škodujejo skupnosti. To bomo bolj natanko razvideli, kadar bomo razpravljali o rezervnem zakladu in pa o zvišanju bolniških podpor.

Pregled bolnikov pri bolniških blagajnah ima namen, varovati blagajno proti izkoriščanju in ta pregled je, kakor nam izkušnje kažejo, za obstoj teh prepotreben. Blagajne, ki nimajo »kontrole«, pešajo v gmočnem oziru tako, da so prisiljene, zneske svojim članom zviševati.

Kedaj pa lahko blagajna preneha, oziroma ustavi bolniščino? Teh slučajev je več. Ako zdravnik kakemu bolniku zapove, da mora biti doma in ne sme okrog hoditi, a preglednik ga ne najde doma, v tem slučaju sme načelnistvo blagajne bolniščino ustaviti. Ako se bolnik preseli, ne da bi to naznanil blagajni, mu sme blagajna bolniščino ustaviti. Bolnik se preseli iz jednega kraja v drugega, bolniščina se mu ustavi in istotako se mora bolniščina ustaviti, če blagajna poižve, da bolnik dela mej tem, ko bolniščino vleče.

Onim članom blagajne, katerim se dokaže, da so zboleli vsled preobilega pijančevanja ali pa da so si bolezen naklonili nalašč ali tako, da so se sokrivno udeležili pretepa, niso dolžne blagajne plačevati bolniščine, pač pa imajo pravico samo do brezplačnega zdravniškega lečenja in do preje-manja zdravil.

Samomorilci, katerim se njihov namen, življenje si vzeti, ni posrečil in so bolni vsled poškodb, imajo pravico tudi do bolniščine, ker je najvišji sodnji dvor odločil to z motivacijo, da si samomorilec ni hotel nakopati bolezni, marveč da si je imel namen vzeti življenje.

Ako blagajna iz zgoraj navedenih razlogov kakemu članu bolniščino ustavi, ima isti pravico, proti odloku načelnistva pritožiti se pri razsodišču bolniške blagajne, katero o pritožbah članov proti blagajni kot zadnja instanca odločuje. Navedeno skušali bomo v prihodnje z zgledi razjasniti.

Socijalne zadeve.

Pravice kranjskih krošnjarjev. V obrtnem odseku se obravnava sedaj krošnjarsko vprašanje. Že pri prvi seji je dr. Krek izjavil, da bi zakonu, ki bi ne varoval pravic kranjskih t. j. ribniških in kočevskih krošnjarjev, ne mogel pritrditi. Iz njegovega poročila povzemamo te podatke: Kranjska dežela ima razmerno največ krošnjarjev, katerih ogromna večina si po drugih deželah išče kruha. Pošteni, pridni ljudje so, ki uživajo že stoletno zaupanje in katere samo domača revščina goni v tuji svet. Že izdavnica so Ribničani in Kočevjarji krošnjarili — začetkom samo s svojimi lesnimi izdelki. To nam pričajo mnogi privilegiji, ki so jih dobili od državne oblasti. Prvi tak privilegij jim je dal Friderik IV. dne 23. vinotoka 1492, ko se je vsled bivših hudih turških napadov pojavila strašna revščina v kočevskem okraju. Dovolil je Ribničanom in Kočevcem, da smejo leseno robo, živino in platno prodajati na Hrvaško in drugam. Ta pravica se jim je potrdila l. 1571 in 1596. Leta 1767. dne 3. grudna se jim dovoljuje tudi krošnjarjenje z južnimi sadeži. Jožef II. je dne 1. grudna 1785. potrdil te pravice in še dodal, da smejo krošnjariti tudi z lonci, kožuhi in polhovimi kožami. Dne 4. rožnika 1787. se je izdal splošni patent o krošnjarstvu. V tem patentu se glasi § 4.: Podložnikom kočevske in ribniške grajščine se dovoljuje krošnjarjenje tudi z nekaterimi inozemskimi sadeži in ribami po določilu dne 1. grudna 1785. Drugim krošnjarjem je bilo dovoljeno prodajati samo domače izdelke in pridelke. Našim pa se je z imenovanjem določilo dovolilo prodajati tudi inozemske pridelke riž, sardale, lovorjeve liste, ostrige, kalamari in draga vino in nekaj drugih. Ta predprava se je potrdila Ribničanom in Kočevcem v krošnjarskem patentu dne 4. kimovca 1852, kjer stoji v § 17 f, da smejo »prebivavci v Kočevju, Poljanici, Ribnici na Kranjskem« krošnjariti z imenovanimi pridelki in izdelki. Od leta 1881 je začela gosposka strožje izvrševati ta patent. Od dne 21. sušca 1883 pripadajo prestopki proti temu patentu političnim in ne finančnim uradom, kot preje. Točno se gleda na to, da se krošnjarska knjižica da potrditi vsako leto, iz ene dežele v drugo je pot krošnjarju obtežena. — Vrh tega se jim je vsled novega zakona davek splošno povišal. H. Tausse*) trdi, da Kočevci povprek spečajo blaga za 1 mil. gld. na leto in pri tem domu prinese povprek krog 75.000 gld.; ribniški rešetarji prodajo po teh podatkih blaga za 70.000 gld. in si pridobé s tem čistih 14.000 gld. na leto. Par stotakov dobé tudi ribniški lončarji. Potemtakem je razvidno, kako važno je krošnjarsko vprašanje za našo deželo in kako upravičeno je stališče, katero je zavzemal naš zastopnik v obrtnem odseku.

Diurnisti. V proračunskem odseku je sedanjí voditelj finančnega ministerstva, ko so poslanci iznova zahtevali, naj se za diurniste kaj stori, izjavil to-le: Prihodnji mesec se bodo zastopniki vseh ministerstev posvetovali, kako naj se uredi razmere diurnistov. Finančno ministerstvo ima načrt izdelan, po katerem bi se diurnisti vvrstili v svoj poseben štatus; uredile bi se plače tako, da bi mogli diurnisti sčasoma napredovati; preskrbeli se bodo za čas bolezní in za-

gotovila se jim bo preskrbnina za starost. Take obljube se ponavljajo že dolgo časa; zato so pa nekateri poslanci predlagali, naj se že sedaj v zakon o služabniških plačah vnaprej določi, da znašaj dnevna plača za diurniste in pomožne služabnike vsaj 1 gld. 50 kr. — Finančni minister je bil proti temu in pri glasovanju je ta predlog padel. Zanj so glasovali poslanci kršč. slov. narodne zveze (tudi kranjski zastopnik V. skupine), kršč. socijalci, Čehi in socijalni demokrat dr. Verkauf. Vsi drugi — nemški nacionalci in liberalci, ki so vlansko leto tako silno povdarjali svojo vnemo za državne služabnike, so lepo glasovali za vlado. Pokazali so, da jim je prava skrb za ljudstvo deveta briga. Našega mišljenja poslanci ne bodo dali vladi miru, dokler ne bo uredila žalostnega stanja diurnistov, katerih je nad 6000 v celi državi.

Provizorni služabniki pri državnih uradih. Da so provizorni služabniki pri raznih uradih tako na slabem, da marsikje v kljub dolgemu številu službenih let ne morejo napredovati in nimajo nobene stalnosti, je poglaviti vzrok zakon iz l. 1872, v katerem imajo za državne služabnike posebne pravice dosluženi podčastniki ali orožniki, ki dobe po 12letni službi certifikat, na temelju katerega so vedno pred vsakim drugim prosivcem. Ako bi se provizorne službe napravile za definitivne, bi se morale razpisati. Ko bi se razpisale, bi zanje prosili certifikatisti, katerih je toliko, da bi večina sedanjih provizornih služabnikov ostala brez službe. — Mnogi poslanci, med njimi tudi kranjski delavski zastopnik v svojem predlogu v prilog diurnistom, zahtevajo od vlade, naj skrbi, da se dotični zakon tako izpremeni, da bo nekaj odstotkov državnih služabniških mest dostopnih tudi necertifikatistom. Toda tudi sedanja vlada, kakor vse prejšnje, izjavlja, da je taka izprememba nemogoča, ker se ji odločno protivi vojaška oblast in bi zato ne dobila potrjenja. Zato za sedaj ni druge poti, nego pritiskati na vlado, da vsaj deloma zboljšanjem plače uredi ali vsaj popravi razmere provizornih služabnikov.

Število poštnih in brzojavnih služabnikov pri tržaškem poštnem ravnateljstvu. Po uradnem izkazu je bilo koncem avgusta l. l. pri imenovanem ravnateljstvu 20 ekspedientov, 19 poštnih sprevodnikov, 172 pismonoš, 40 montérjev, 42 brzojavnih služabnikov in 172 tako zvaní nižjih uslužbencev. Po teh številkah je razvidno, kako počasen je napredek nižjih v višje vrste in kako upravičene so zahteve, naj se napredovanje pravičnejše razdeli.

Naša organizacija.

Delavske stavbene zadruge.

II.

Iz Zagorja 22. nov.

»Vzemimo, da bi hišica stala 1000 gld. Ko jo prejmete, morate, ako že niste poprej z majhnimi doneski plačali 10% od kupnega zneska, to je 100 gld., ta znesek takoj založiti. Od ostalih 900 gld. morate na leto vsaj en procent amortizovati, to je 9 gld. in tudi 5% obrestij plačevati, ker z nižjimi obrestmi se denar ne bo dobil. Če računate 5% vsako leto in 1% amortizacijo, tedaj bote v 20 letih ogromno svoto obrestij okroglih 800 gld. plačali, za kar vam pa še ostane dolga 720 gld., plačali ste toraj na celi skupni znesek komaj 280 gld. Kakov kontrast k temu je, ako bi plačali ravno isti znesek, kojega bi vplačali pri »Stav-

binskem društvu« za obresti in amortizacijo, naložili po 4% (seveda v slavnoznano Zagorsko posojilnico!) Po preteku 15 let bi narasel na okroglih 1000 gld., s katerimi bi si ravno tako, ali še morda lepšo hišico postavili in to brez vsake zaveze, kar ni male vrednosti. Tako slepi svoje bralce »Sl. Nar.« in »Rodoljub«.

To je samo en zgled onih gorostasnih neumnostij, oziroma hudobij, s katerimi priporočajo liberalni in mokraški »prijatelji delavcev« »Zagorsko delavsko stavbeno združenje« v »Sl. Nar.« in njega vrednem sinčku »Rodoljubu«. (»Slov. List« je pod naslovom »liberalno sleparstvo« imenoval »modrega« dopisuna, ki se imenuje samega sebe »prijatelja delavcev« »odkritosrčnega osla« ali pa »neumnega sleparja«). Ker naši nasprotniki povsod in proti vsakemu za delavce in kmete koristnemu podjetju tako »neumno sleparijo«, da navadnemu bralcu res lahko zmešajo glavo, smo sklenili bralcem »Glasnika« v zabavo in poduk to neumno sleparijo malo natančneje na rešeto dejati. Znani dopisun je s svojo rezanico pokazal vsemu svetu puhle svoje možgane, ki o amortizaciji še pojma nimajo. Res v čudnem stanju mora biti posojilnica, katero imajo take glave v rokah! Te vrste dopisi pa so ob enem tudi žalosten dokaz, kakšno orožje in kakšna ajdovica je dobra za liberalne časopise, ako se gre zoper kršč. socijalno organizacijo. Kdor nima hladne krvi, kot mi, ki smo vedno na bojišču v ognju, res ne more drugače odgovoriti kot: »Pfuj! Slepar! Osel!«

Mi pa imamo usmiljenje in potrpljenje s takimi zaslepljenimi revčki. Zato te prosimo, dragi zapeljani prijatelj, vzemi se enkrat svinčnik v roko in mirno računaj, ne z jezo in strastjo. Upamo, da si dovršil vsaj par razredov in da še znaš seštevati in odštevati. Sedaj pa: »Pozor! tiho!« (Misli si, da še sedi v šolski klopi pred gosp. učiteljem!)

Topilec Ž. (recimo Železnik, s katerim se vidva dobro razumeta) prevzame od »Stavbenega društva« koncem leta 1900 hišico za 1000 gld. Ker je v mesečnih doneskih na 10 odstotkov kupne cene vplačal že 100 gld., ostane dolžan še 900 gld.

No, vidiš Pepe, saj znaš odštevati vendar še bolje, kot Lojze in Nande.

Od teh 900 gld. pa mora delavec Ž. plačevati obresti po 5 odstotkov. (V zagorski posojilnici bi moral dati 5%, odstotka.) To znese? $5 \times 9 = 45$. 1 odstotek, t. j. 9 gld., pa plača še na amortizacijo dolga = 9 gld., skupaj 54 gld. Kaj pa se pravi dolg amortizirati za 9 gld., Nande? (Nande debelo v klop gleda.) Seveda! Ker vedno okoli letaš in »cajtunge« prenašaš, pa vse pozabiš; če prideš v rudniško pisarno kot tvoj brat, pa ne boš nič znal. No, Valentin, pa ti povej, ki si že sedaj cel »dohtar!« — Dolg za 9 gld. amortizirati se pravi, dolg za 9 gld. usmrtiti ali uničiti, izplačati. Če mora toraj delavec Ž. plačati »Stavbeni zadruzi« 54 gld. na leto, koliko plača vsak mesec, vsako denarno nedeljo, Taufar? $54 : 12 = 4$ gld. 50 kr. Koliko ostane dolžan za 1902. leto? $900 - 9 = 891$ gld., obresti 44 gld. 50 kr., amortizacija (54 gld. — 44 gld. 50 kr.) = 9 gld. 50 kr., 1903. l. 881 gld. 50 kr., obresti 44 gld., amortizacija 10 gld., 1904. leta 871 gld. obresti 43 gld. 50 kr., amortizacija 10 gld. 50 kr., 1905. l. 861 gld. 50 kr., obresti 43 gld., amortizacija 11 gld. — Naprej pa računite sami doma! Vi trije, Pepe, Lojze in Nande (in prav za prav še en par enakih učenjakov) pa bote zaprti in tu za kazen naprej računali, ker ste za domačonalogo računali tako, da so obresti vsa leta jednako visoke in da se dolg vedno le za 9 gld. amortizira. Ali ne vidite, kako se dolg skrči vsako leto za večjo vsoto in z njim tudi obresti manjše postajajo. Ker delavec Ž. vedno plačuje po 4 gld. 50 kr. na mesec ali 54 gld. na leto, je amortizacijska vsota vsako leto višja.

Cez 20 let bo imel delavec Ž. še 600 gold. dolga, kateri pa se bo izplačal v 16

*) Ta mož — obrtni nadzornik v Gradcu — je spisal leta 1899 sestavek o kranjskih krošnjarjih v »Schriften des Vereines für Socialpolitik«, str. 87—118.

letih, ker so obresti vedno manjše, amortizacija pa vedno večja.

Učenka, jezična Mici iz šole grede proti tovarišicam: »Se tega društva je bilo treba, da moramo sedaj tako težke račune delati! Francika: »Veš kaj Mici, ti lahko tako govoriš, ko imate tako veliko in lepo hišo. Mi pa stanujemo vsi: oče, mati, jaz z dvema sestrama in tremi brati gori pod streho v eni tesni sobici, kjer mati tudi kuhajo. Rada bi se učila, pa me vedno kaj moti. No! Pa tebi se tudi ni treba jeziti in čez nas poviševati. Saj so naš ata povedali, da tudi pri vas niste vedno hiše imeli, ampak so vaši tudi enkrat v rudniških kvartirjih stanovali«.

Mici: »Pa sem bila zadnjič v »Narodnem Domu« z atom, in so tam tako zabavljali čez g. kateheta, ki so to reč vpeljali. Pa sem tudi slišala, da je nekaj v časopisu zoper nje, in sem ga skrivaj doma pregledala, pa je vse drugače tam izračunjeno. In so gospodje rekli, kdor to bere, pa mora od društva odstopiti«.

Cilka: »Beži no, beži! Jaz pa mislim, da g. učitelj še bolj znajo računati, kot vaši gospodje v »Narodnem domu«. Naj nobeden ni toliko v šolah bil. In g. katehet so se pa tudi morali nekaj več učiti in tudi nekaj več znajo in vedo, ko so še več študirali, kot tisti vaši gospodje, ki vsi samo v kancelijah pišejo. Samo to jih najbolj jezi, ker so tudi moj stric pri društvu, in nočejo več v Sokole iti, pa še to, ker niso vaši gospodje sami takega društva upeljali. Naš ata so se pa tudi vpisali in komaj že čakamo, da bo prišel čas, ko začno zidati. Oj to bo fletno v novi hišici«.

Pa naj bo konec otroških pogovorov. Mislimo pa, da to je edino pravi način odgovarjanja na »otroške dopise«.

Za konec le par vprašanj. Koliko imate takih ulog v Vaši slavni posojilnici, katere so nastale iz mesečnih doneskov po 1 do 4 gl.? Koliko obrestij vplača Vam v 36 letih kmet, kateremu ste posodili 1000 gl. na posestvo? 1980 gl.! In koliko dolga je amortiziral? Nič. Vse stanovanje delavca ž. s kuhinjo in shrambo vred obstoji iz enega samega podstrešnega prostora, za kateri plača, recimo samo 3 gl. na mesec. Ko se preseli v hišico, katero mu postavi »stavbinsko društvo«, plača po Vašem računu samo še 1 gl. 50 kr. več, t. j. 18 gl. na leto, kar znese v 36 letih 648 gl. Teh 648 gl., združenih s stanarino (1 mesec = 3 gl., 1 leto = 36 gl., 36 let = 1296 gl.), katero bi tako in tako moral za kvartir pod tujo streho plačevati, ker pod milim nebom ne more stanovati, pokrije tedaj vse obresti in amortizuje ves dolg. Hišica ga toraj prav za prav velja samo 648 gl. Ako pa delavec plača 200 gl. na kupno ceno 1000 gl. in plačuje po 8 gl. na mesec (in to je pač lahko mogoče obrtnikom, ki plačujejo zagorskim oderuhom s stanovanjem sedaj po 9 gl. na mesec od male barake), izplača hišico društvu že v 11 letih, ako bi pa plačeval po 10 gl. na mesec, je neodvisen lastnik v 8 letih. Ker vidimo, da potrebujete še nauka in pojasnila v tej stroki, če se tudi s ponosom imenujete v »Sl. N.« »kolikor toliko strokovnjake v takih zadevah, gotovo bolj kakor kak kaplanček pri stavbarstvu in še drugje«, bomo pri priliki nadaljevali »nazorni nauk« o »stavbnih zadrugah«. Decal Vi pa bodite res »stvarni in dostojni«, pred vsem pa — resnicoljubni!

»Kaplanček — stavbinski podjetnik«.

Drobtine

Iz Gorice dne 27. nov. 1899. (Izviren dopis.) Včeraj se je vršil pri Katarinju številno obiskani delavski shod z zanimivim dnevnim redom. Najprvo je blagajnik poročal o društveni blagajni, opozarjal na nekatere nedostatke in predlagal par koristnih sprememb, potem pa je poročal društveni predsednik preč. g. dr. Josip Pavlica o drugi točki dnevnega reda: Naš politični razpor in — delavci. Baš ta točka je prignala toliko občinstva in prostorni salon g. Lisjaka skoro do cela napolnila. Gospod govornik je spominjal delavce na nekdanjo složno edino narodno stranko

na Goriškem. Ta stranka, ki so jo vodili dr. Gregorčič, grof Coronini, dr. Tuma in tiskar in urednik »Soča« Gabršček je bila nedotakljiva. Gorje mu, ki se je držal, kritkovati. Oa je bil narodni izdajca. Dr. Gregorčič je bil bezmisljen in — pobog! Istotako vzorni in brez napak, posebej pri narodni ideji nih so tudi ostali gori omenjeni kolovodje. Celo vrsto let so si peli in se jim je pela sava v njih glasilo »Soča«.

Do danes pa se je vse to temeljito izpremenilo. Spru so se, kakor se vidi, pred vsem vsled — abstinence v goriškem delavskem zboru. Razšli so si in sedaj se ločeni, vsak iz svojega tabora obkledajo z naju-tudnejšimi primki. Pravijo, da »so sleparji, polit. komedijanti, ovaduh, bankrotirana banda, duševne ničle, hinavci, lažniki, sebičneži itd. Vrjeti jim že smemo, da je to res, kajti kdo naj to bolje ve, kot oni, ki so bili v ljubezni (?) zvezani celo vrsto let. In kdo naj jim potem dá se kaj vere, če so hinavci itd.! Ti ljudje se niso nikdar zmenili za delavski stan. Zabavljajo si lahko, ker so si preskrbeli vsak za se še za časa varno zavetje.

Tok časa je tak, da je danes že vsacega kapitalista sram, ustavljati se zoper zboljšanje delavskih razmer, čeprav jim je nasproten, zato bi tudi isti delavski zbor goriški moral pritrčiti delavcem prijaznim predlogom. Tako pa se kavsajo ti ljudje, ki so podobni v tem kmečkum fantinom, ki se skregajo v gostini, pretepat pa se grado na cesto. — Tudi Lahi imajo sedaj svoj prepir, snuje se novo glasilo, a v njih listih o tem razporu ni govora, to naredi previdni Italijani med seboj v svoji hiši. Prepirati se tako, to je le slovenska specialiteta. — Od tega pa imajo nepopisno škodo tisti delavci, katerih organizacijo kot vzorno hvali sicer »Soča«, ki pa ni bila po nje mnenju prav nič potrebna, ker je pri nas nesmiselna. — Čujte delavci, organizacija trgovcev, obrtnikov, organizacija učiteljev, ki so kolikor toliko preskrbljeni tudi za starost, je nad vse potrebna, delavec pa, ki vsega tega nima, temu pa organizacije ni potreba. Tako prijazna Vam je Sočina gospoda.

Kriči se o konsumnih društvih, zadrugah itd. ki so naperjena baje zoper trgovce, obrtnike, katerih pa pri nas v pravem pomenu niti ni. A ob enem ti ljudje, ki so sami sodelovali pri vseslovenskem shodu pri resolucijah tičočih se združnega vprašanja, danes sami snujejo zadrugo n. pr. trg. in obrtna zadruga, ki ni nič drugega kot vsaka druga zadruga. Njim je dovoljeno to, delavcu in kmetu ne. — Vsako leto postane nebroj delavskih rodbin — berač, sami primorski kmetje imajo plačevati 4 milione na obrestih za kmečke dolge na leto, a organizovati se ne smejo. Kar smejo oni, smemo tudi mi in vsa »Sočina« okolica z vsosvojo organizacijo ne bosta ustavila združnega tira, ki vlada danes. Podobni so otrokom, ki se obešajo na voz, ki pa ga radi tega še ne bodo ustavili. Delavci bodo šli preko njih dalje ne meneč se za njih kričanje. Govornik je stavil v tem smislu svoje resolucije, ki so se jednoglasno vsprejele. Posebno je znamenita resolucija, s katero pozdravljajo delavci trgovsko organizacijo, dokler bo na zdravi podlagi; tudi ne odrekajo delavci trgovcem in obrtnikom njih prepričanje, a odločno protestujejo, če se hočejo dajati za kontingent politične stranke, ki so po svojih načelih ljudstvu nasprotni. To je tako naravna in opravičena zahteva, kateri ugovarjati more samo brezumen človek. Vsakemu svoji Živahni medklici in navdušeno aklamovanje govornika, ko je končal, je dokaz, da je delavcem govoril iz srca. Tudi nasprotniki so bili navzoči. Gosp. predsednik pozval je onega, ki bi mu ne bila všeč njegova zvajanja, a nikdo ni imel poguma braniti to, kar mažejo v »Sočo«.

Omenim še, da je bilo na shodu tudi več odličnih trgovcev, obrtnikov in izobražencev ki jim niti v sanjah ne pade v glavo, da bi trobili v Gabrščekov rog, ki pa so vsi navdušeni za našo organizacijo, dobro vedoč, da pošten trgovec in soliden obrtnik prav dobro lahko shajata poleg delavca in kmeta, ki sta njih naročnika in odjemalca. — C.

Sv. Mihaela vojščaki in »Slov. Narod«. Slovenski Narod se je jel zadirati tudi na predavanja »Slov. kršč. soc. zveze.« V sredo dne 22. t. m. je predaval č. g. Evgen Lampe o temnem srednjem veku, seveda v smislu resnice, katere pa »Narod« ne more prebaviti, zato pa je vzbujal nad »vojščaki svetega Mihaela« svojega »srditega srca dovtip«, da so vojaki sv. Mihaela slabi. Toda nam se zdi, da so vojaki »satana« vendar še slabši, ker streljajo le iz »trdnjave Naroda«, nočejo pa v boj na plano, ko so pozivani. Zakaj se na poziv predavatelja in predednika ni n hče oglasil, da »ovrže in pobije« izvajanja predavateljeva? Le dvoje je mogoče: ali se ni nihče upal, ali pa nihče nič znal in vedel. »Vojaki sv. Mihaela« morajo naprej, da razkrinkajo budalosti, laži in lumparije »satanove garde«, katera se skriva za papirnate trdnjave liberalno judovskega časopisja.

Krvava vojska v južni Afriki, katero so po svoji pohlepuosti prouzročili Angleži, se Angležem zelo vlepe. Transvaleci in Oranžci so potisnili Angleže daleč nazaj za mejo in nevarnost je, da jih celo iztisnejo iz nekaterih dežel. Navdušeni po tolikem vspehu, razpirali so Buri plamen upora proti Angležem med zamorci v Kaplandu, to pa Angleže skrbi, posebno ker najbrže njih vojaki niso posebno bojaželjni in tudi ne pogumni. Sicer je pa prav, da bi enkrat kje zmagala pravica.

Mladenič,

20 let star, ki je dovršil V. gimnazijski razred, poponoma zmožen slovenskega in nemškega jezika v govoru in pisavi, želi vstopiti v kako pisarno kot začetnik. Plača prime na. Ponudbe pod A. P. na naslov »Glasnika«.

Izurjenega krojaškega pomočnika

nad 20 let starega, ki je soliden in točen delavec, sprejme takoj v trajno delo Jakob Mikolič, krojaški mojster v Novem mestu.

Podpisani usojam si slavnemu p. n. občinstvu, zlasti gospodom trgovcem uljudno naznaniti, da sem otvoril v Ljubljani

zavod za snaženje stanovanj in oken.

Prevzemam v snaženje izločena in sobna okna ter likanje sob. Tudi cele nove stavbe prevzemam v temeljito očiščenje, istotako tudi javne zavarde in urade. Čestita naročila prejmem iz prijaznosti Jožef Mašek, prodajalnica tobaka, Mestni trg št. 6.

V obilni obisk se priporoča

Peter Matelič,

Martinova cesta št. 81.

KATHREINER-

Kneippova sladna kava.

Staro manica, do menil

Ze fola vam izpričano fevratna primea k dobroti kavh. Pri živcolh, ercolh, zelodecnih boleznolh, pri pomanjkanju krvl etc. zdravnolško priporočena. — Najorljubljenejša kavina pijača v stoltočerni radovolnolh.